

HOROUTA.

[E te Etita, he whakaaro toku he mea pai kia taia e koe hei titiro ma te iwi nga korero o ia iwi, o ia iwi; o ia waka o ia waka; o ia kaunihera o ia kaunihera; o ia takiwa o ia takiwa. He iwi kotahi taua te Maori, he iwi kua raungaiti i te ao, kei te tutetutea e te pakeha, na reira me awhi taua i a taua. E pai ai te awhi me mohio tetahi ki tetahi—ki nga mahi, ki nga pai, ki nga mate, a e mohio ai me whakaatu ki ta tatau pepa, ki to tatau reo.]

A HAKOA he takurua kino rawa tenei, i te ua i te hau, ka nui te ora o Ngati-Porou. I te kino o nga huarahi, i te paruparu i te waipuke o oku awa kikino kei te whakapoururu tai o te koroua tai o te kuia i tona whare i tona whare. Ko nga tai-tamariki kei te kubu, kei te mahi, kei te tope ngahere; ko hine ma kei te purei hoki. Ko nga takaro enei a oku tamariki i te hotoke—ma nga wahine he hoki ma nga taane he putupooro. He takaro pai enei hei whakamahorahora i te tinana, hei whakapakari i nga matua mo enei tau tata e heke iho nei. He whakatauki hoki na te pakeha,

He mahi anake kahore he takaro

Ka ponguru a Tiaki.

Ko ta Ngati-Porou tino mahi he whakatupu hipi. Kei te mau tonu te kaha, kei te piki tonu. I mama ai nga ahuwheua na te ngawari mai o nga peeke moni a te pakeha, na te ngawari hoki o te Kai-tiaki o te Iwi Maori. I tata ki te £32,000 nga moni a te Kawanatanga kua pau i nga teihana hipi a Ngati-Porou, ara i nga teihana hou. Na te whakakaporeihana-tanga i nga whenua i puta mai ai he moni. I te kore hipi mo nga teihana hou ka tikina i Turanga he hipi ara he kuao. I te takurua nei i te matao i te hiroki hoki o aua hipi he nui nga mea i matemate.

Ko tetahi mea hou kua puta ki konei ko te hoko o te Maori i nga teihana hipi a te pakeha. I tenei tau e rua nga teihana a te pakeha i hokona e te Maori, kotahi te paamu kutete kau. Na Apirana Ngata katoa i whakahaere te tangohanga i enei whenua.

Kei te wawata a Ngati-Porou ki te mahi uaua nei ki te kutete kau. Kua tu he kamupene, kei te hanga te whare ki Ruatorua, a tenei Raumati timata ai te miraka. Ko nga kau, he Tichi, e 600, he mea tiki rano i Taranaki. Ki te ki a te pakeha kaore tenei mahi e taea e te Maori. Waiho ra me tarai, e ki ana ko te pakeha.

Ko tera pakau o Horouta, ko te pito ki te Whanau-a-Apanui kei te hanga ano i to ratau na whare huri pata. Kua tu ano he kamupene mo ratau. Ko ta ratau na tino koanga ia he whakatupu kaanga, na reira hoki ratau i tapaia ai e tenei pito ko "Nga Kai-kaanga."

Kei Poneke tonu atu Apirana Ngata kei te Paremata. I puta rawa te whakahaere kia whakakotahi te Kawanatanga me te